

ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА
VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING CENTER

**СТАНДАРД
ЗА СТРУЧЕН И ДРУГ КАДАР ЗА
СПРОВЕДУВАЊЕ ПРАКТИЧНА ОБУКА
КАЈ РАБОТОДАВАЧИТЕ**

Согласно со член 13 став 3 од Законот за стручно образование и обука („Службен весник на Република Македонија“ број 71/06, 117/08, 148/09, 17/11, 24/13, 137/13 и 41/14), Центарот за стручно образование и обука изготви **Стандард за стручен и друг кадар за спроведување практична обука кај работодавачите**, јуни, 2016 година.

1. Вовед

Соработката помеѓу установите за стручно образование и обука од една страна и работодавачите од друга страна, има важна улога во обезбедувањето на квалитетно стручно образование и обука, особено во делот на реализацијата на практичната обука на учениците/учесниците кај работодавачите.

За да може работодавачот да биде верификуван за спроведување на практичната обука на учениците/учесниците¹, неопходно е да исполнува одредени услови во однос на располагањето со соодветен стручен и друг кадар (во натамошниот текст: ментор).

Целта на овој стандард е да се определат знаењата, вештините, способностите, ставовите и вредностите, односно компетенциите кои треба идните ментори да ги поседуваат за да можат да работат со учениците/учесниците кои изведуваат практична обука кај работодавачот, вклучувајќи ги и компетенциите за работа со ученици/учесници со различна попреченост. Тоа значи дека во стандардот се определува што менторот треба да знае, да умее и да прави, за успешно да ја реализира педагошко-андрагошката и дефектолошката работа со учениците/учесниците кои се обучуваат во компанијата во која тој работи.

Училиштето треба да ја преземе улогата за поврзувањето на сите партнери значајни за реализацијата на практичната обука во работниот процес (ученици, наставници, родители, работодавачи и коморите. Училиштето треба да обезбедува квалитетно стручно-теоретско и основно практично образование, во согласност со наставните програми и материјално-техничката опременост, додека, пак, работодавачите ќе преземаат сè поголема одговорност учениците/учесниците во обуката да стекнуваат компетенции преку квалитетна практична обука во работен процес кај работодавачот. Истовремено, менторот ќе биде подготвен да им дава помош, мотивација, поддршка и континуирано да ја следи работата на учениците/учесниците со определена попреченост со цел да овозможи нивно целосно прифаќање и вклучување во сите активности во обуката.

До сега, кај работодавачите воопшто не се организираше или многу малку се организираше практична обука за наставниците по стручно-теоретските предмети и практичната обука. Поради потребата од постојано освежување, дополнување, доквалификување и усовршување за најновите технологии, технолошки процеси и развој на организацијата во работниот процес, покрај работа со учениците, менторите преку обуките ќе стекнат знаења, вештини и ставови и за обука на наставниците од стручните училишта.

2. Општи услови за ментор кај работодавач

Менторот кој ја спроведува практичната обука на учениците/учесниците кај работодавачот, треба да ги исполнува следните услови:

- да има најмалку три години работно искуство во дејноста;
- да е работодавач или да е вработен кај работодавачот;
- да има завршена обука за стручен и друг кадар за спроведување практична обука кај работодавачите.

¹ Ученици во обуката кај работодавачот се редовни и вонредни ученици од формалното стручно образование, а учесници се кандидати од неформалното стручно образование и наставници кои реализираат настава во стручните училишта.

Лицето со положен мајсторски испит не е обврзано да ја посетува обуката за спроведување практична обука кај работодавачи. Стекнатата диплома за мајсторски испит во период од 2008 до 2010 година, (издадена во рамки на проект на Занаетчиска комора Кобленц) одговара на сертификатот за завршена обука за стручен и друг кадар за спроведување практична обука кај работодавачи и им се признава при верификација за исполнетост на услови за соодветен кадар.

Сертификатот за ментори што го стекнале лицата во рамките на Твининг проектот „Поддршка за модернизација на системот на образование и обука“, IPA IV Компонента (МК/2007/IB/SO/03) им се признава при верификација за исполнетост на услови за соодветен кадар.

Сертификатот за ментори што го стекнале лицата во рамките на проектот на УСАИД Мрежа ЈЕС им се признава при верификација за исполнетост на услови за соодветен кадар.

3. Организирање, спроведување и сертифицирање на обуките за ментори за спроведување практична обука кај работодавачите

Во организирањето, спроведувањето и сертифицирањето на обуките за ментори учествуваат коморите, работодавачите и Центарот за стручно образование и обука.

Коморите ја организираат стручно-дидактичката обука за менторите. Работодавачот може да номинира еден или повеќе кандидати кои ќе ја посетуваат обуката за ментори. Коморите може да вклучуваат и кандидати од редот на работодавачите кои не се членки на комората што ја организира обуката.

Обуката се спроведува согласно со Наставен план и програма за стручно-дидактичка обука на ментори. По предлог на Центарот за стручно образование и обука, Наставниот план и програма ги донесува Министерството за образование и наука. Врз основа на донесениот план и програма, Центарот за стручно образование и обука изработува Прирачник за стручно-дидактичка обука на ментори. Обуката ја спроведуваат обучувачи од редот на коморите, Центарот за стручно образование и обука и други институции кои вршат обука на возрасни лица. Обучувачите претходно треба да ја имаат поминато обуката за ментори, односно обучувачите да ја докажат својата компетентност за реализација на содржините од соодветниот модул.

На кандидатот кој ја посетувал целата обука и кој изработил семинарска работа му се издава сертификат за завршена стручно-дидактичка обука на обучувачите од работодавачите кај кои се реализира практичната обука. Сертификатот го потпишува комората која ја организира стручно-дидактичката обука и Центарот за стручно образование и обука. Сертификатот се издава на име на лицето што ја завршило обуката, а не на име на работодавачот кој го номинирал лицето. Во случај лицето-носител на сертификатот за завршена стручно-дидактичка обука да го промени работодавачот каде бил вработен во период кога се стекнал со сертификатот, истиот ќе важи за верификација на исполнетост на условите за соодветен кадар и кај работодавачот каде во меѓувреме се вработило лицето-носител на сертификатот. Коморите и Центарот за стручно образование и обука водат евиденција за лицата кои ја завршиле обуката и евиденција на менторите на кои им се издадени сертификати.

3.1 Учество на коморите во обука на менторите

- Ја организира стручно-дидактичката обука за ментори;
- учествува во реализација на стручно-дидактичка обука на ментори;
- издава сертификат за завршена стручно-дидактичка обука за ментори, потпишан и од Центарот за стручно образование и обука;
- води евиденција на сертифицирани ментори.

3.2 Учество на работодавачот во обука на менторите

- Од редот на вработените определува едно или повеќе лица кои ќе ја завршат стручно-дидактичката обука за ментори и кои ќе бидат задолжени за непосредна работа со учениците/учесниците на практична обука кај работодавачот;
- претставник од редот на работодавачите може да учествува во реализација на Програмата за стручно-дидактичка обука на ментори.

3.3 Учество на Центарот за стручно образование и обука во обука на менторите

- Изготвува Наставен план и програма за стручно-дидактичка обука на обучувачите од работодавачите кај кои се реализира практичната обука;
- изготвува Прирачник за стручно-дидактичка обука на ментори;
- учествува во реализација на стручно-дидактичка обука на ментори;
- потпишува сертификат за завршена стручно-дидактичка обука за ментори;
- води евиденција на сертифицирани ментори.

4. Содржина на стандардот

Стандардот за стручен и друг кадар за спроведување практична обука кај работодавачите претставува основа за изработка на планот и програмата за стручно-дидактичка обука на обучувачите од работодавачите кај кои се реализира практичната обука. После успешно завршување на обуката, менторите се стекнуваат со потребните знаења, вештини, способности, ставови и вредности, односно компетенции за педагошко-андрагошка и дефектолошка работа со учениците/учесниците на практична обука кај работодавачот.

Стандардот е дефиниран во седум подрачја, и тоа: (1) Образовен систем, регулативи и одговорности на учениците/учесниците во обуката; (2) Работа со ученици/учесници од различна етничка/културна припадност и ученици/учесници со попреченост; (3) Комуникација меѓу учениците/учесниците во обуката; (4) Планирање и остварување на целите од програмите за практична обука; (5) Следење, евидентирање и оценување на учениците/учесниците; (6) Безбедно работно место и безбедна работна средина; (7) Обука на наставниците по стручно-теоретските предмети и практичната обука кај работодавач. Задолжителен дел од обуката е изработка на семинарска работа на тема: „План за постигнување на целите од Програмата за практична обука“.

За да се стекне со сертификат за завршена стручно-дидактичка обука за ментори (Прилог бр.1), кандидатот треба да постигне минимум компетенции од сите 7 подрачја, односно успешно да ја заврши обуката, вклучувајќи ја и семинарската задача со изработен План за остварување на целите од Програмата за практична обука на учениците/учесниците кај работодавачот.

Подрачје 1: Образовен систем, регулативи и одговорности на учениците/учесниците во обуката

За спроведување практична обука кај работодавач, менторот треба да го познава образовниот систем на Република Македонија, законските одредби и другите прописи со кои се регулира изведувањето на практичната обука, како и Стандардите за изведување практична обука на учениците/учесниците кај работодавачите. Менторот треба да ја познава улогата и одговорностите на сите учесници во текот на спроведувањето на практичната обука кај работодавачот, содржината на договорот за изведувањето на практичната обука и условите за раскинување на договорот.

Менторот треба да:

- ги разликува видовите на стручно образование;
- ја идентификува улогата и одговорностите на секој ученик/учесник во практичната обука кај работодавачот;
- ја познава содржината на договорот за изведувањето на практичната обука на учениците/учесниците кај работодавачот;
- го упатува ученикот/учесникот кон исполнување на обврските, согласно со улогата и одговорностите според договорот;
- ги познава условите за раскинување на договорот за практична обука на ученикот/учесникот кај работодавачот.

Подрачје 2: Работа со ученици/учесници од различна етничка/културна припадност и ученици/учесници со попреченост

Компетенциите кои се однесуваат на работата на менторот со ученици/учесници со различна етничка припадност и со попреченост се во правец на нивно поголемо вклучување во изведувањето на практичната обука што се реализира кај работодавачот. Менторот ќе биде подготвен да им дава помош, мотивација, поддршка и континуирано да ја следи работата на учениците/учесниците со определена попреченост со крајна цел: нивно целосно вклучување во обуката.

Менторот треба да:

- ги почитува принципите на интеграција на учениците од различни етнички, јазични и културни групи при нивното вклучување во практична обука во компанијата;
- ја поддржува интеракцијата, соработката и довербата помеѓу учениците од различните етнички заедници, базирано на прифаќање на сличностите и почитување на разликите;
- ги прифаќа учениците од различна етничка/културна припадност и ги менторира во процесот на практичната обука кај работодавачот;
- ги познава регулативите од областа на образованието и вработувањето на учениците/лицата со попреченост;
- ги објаснува карактеристиките на лицата со различни видови попреченост;
- го сфаќа значењето на инклузијата;
- ги познава принципите за креирање инклузивна работна средина;
- соработува со наставникот и родителот/старателот на ученикот/учесникот со попреченост;

- ги познава правилата за уредување и адаптирање на работното место за обука на учениците/учесниците со попреченост;
- ги познава видовите на асистивна технологија што ја користат лицата со различна попреченост;
- го поттикнува инклузивното однесување на работното место и активното учество на учениците/учесниците со попреченост.

Подрачје 3: Комуникација меѓу учениците/учесниците во обуката

Правилната комуникација меѓу учесниците во обуката претставува основа за квалитетна обука кај работодавачот. Преку познавањето на стиловите на комуникација, невербална и вербална комуникација, пренесување и примање на информации, менторот треба да изгради меѓусебна доверба која ќе обезбеди полесна транзиција на ученикот/учесникот од една во друга средина за учење (од училиште во компанија). Преку познавањето на основните психолошки и педагошки карактеристики на учењето и поучувањето, менторот ќе создаде оптимални услови на работните места на кои учениците/учесниците најдобро ќе учат и ќе ги постигнуваат целите од Програмата.

Менторот треба да:

- ги разликува и применува различните стилови на комуникација;
- објаснува како соодветно се пренесуваат и се примаат информациите;
- дава насоки на учениците/учесниците како соодветно да комуницираат со клиентите и како да водат грижа за нив;
- се однесува соодветно кон учениците/учесниците, зависно од нивните развојни карактеристики;
- ги идентификува тешкотиите при комуникација;
- употребува различни методи и правила за комуникација со лица со различна попреченост;
- пронаоѓа постапки за подобрување и елиминирање на пречките кои се јавуваат при комуникација.

Подрачје 4: Планирање и остварување на целите од Програмата за практична обука

Компетенциите што се однесуваат на планирање и остварување на целите, подразбираат познавање на целите од Програмата за практична обука² што треба да се остварат кај работодавачот, изработка и реализација на план за изведување практична обука на учениците/учесниците заедно со наставникот по практична обука, следење на напредокот и остварувањето на планот.

² Облици на практична обука: практична настава, професионална практика и феријална практика.

Менторот треба да:

- го планира постигањето на целите од Програмата за практична обука;
- разликува различни начини на организација и фази на учење кои го поттикнуваат постигањето кај ученикот;
- ги истакнува можностите за вклучување на различни ресурси за учење, вклучувајќи и ИКТ;
- ги идентификува силните и слабите страни на секој ученик/учесник и работи на нивно подобрување;
- избира и применува методи кои ја одржуваат мотивацијата за учење и го поттикнува ученикот/учесникот активно да учествува во процесот на учење и да соработува со другите учесници во обуката;
- ги прифаќа идеите, промените и иновациите кои придонесуваат за градење стимулативна средина за учење;
- изработува план за практична обука во согласност со индивидуалните потреби, способности и можности на ученикот/учесникот со одредена попреченост;
- ја истакнува вредноста на учењето и потребата за личен развој.

Подрачје 5: Следење, евидентирање и оценување на учениците/учесниците

Компетенции кои се однесуваат на следењето, евидентирањето и оценувањето на учениците/учесниците е да се добијат релевантни показатели за успешноста на процесот и насоки за негово подобрување во иднина.

Менторот треба да:

- ја познава содржината на формуларите за следење, евидентирање и оценување на постигањата на ученикот/учесникот;
- ги забележува правилно резултатите од следењето и оценувањето;
- користи прилагодени инструменти за следење, евидентирање и оценување за ученици со посебни образовни потреби;
- ги презентира на наставникот по практична обука податоците од следењето, евидентирањето и оценувањето на ученикот/учесникот;
- соработува со наставникот по практична настава и со родителот на ученикот/учесникот со попреченост;
- им дава на родителите и наставникот по практична обука навремени повратни информации за напредокот во учењето и остварувањето на целите;
- ја вреднува работата на учениците/учесниците реално и транспарентно;
- ја следи, оценува и евидентира работата на учениците/учесниците со попреченост.

Подрачје 6: Безбедно работно место и безбедна работна средина

Работната средина треба да поттикнува учење и да му овозможи на ученикот/учесникот поврзување на претходно стекнатото теоретско знаење со практично знаење. Ученикот/учесникот треба да се запознае со новите технологии, производните процеси и услугите во компанијата, грижејќи се за безбедноста и сигурноста во обуката. Работната средина треба да обезбедува сигурност на ученикот/учесникот и негова безбедност при ракување со алатот, приборот и опремата на работното место.

Менторот треба да:

- ги идентификува главните опасности на работните места на кои се обучуваат учениците/учесниците на обуката;
- го запознава ученикот/учесникот со опасностите и мерките за заштита на работните места;
- ја наведува регулативата која ја регулира безбедноста на работното место (кодекс, закон, правилници и сл.);
- се грижи за безбедноста на ученикот/учесникот и користење средства за заштита на работното место;
- ги идентификува опасностите и ризиците на работните места на кои често се изложуваат учениците/учесниците со различна попреченост и презема мерки за нивно отстранување;
- ја сфаќа важноста од соодветната подготовка на вработените во компанијата во која се обучуваат учениците/учесниците со попреченост;
- го води ученикот/учесникот низ производниот процес или услугите што ги дава компанијата, запазувајќи го принципот „од полесно кон потешко“;
- овозможува услови за учење на работното место, согласно со возраста и со целите на Програмата за обука.

Подрачје 7: Обука на наставниците по стручно-теоретските предмети и практичната обука кај работодавач

Компетенциите кои се однесуваат на обука на наставниците по стручно-теоретските предмети и практичната обука кои се обучуваат кај работодавач се во правец на поголема соработка помеѓу стопанството и училиштата. Преку обуката, наставниците непосредно ќе се запознаат со актуелните потреби и новини во стопанството. Преку прилагодување на воспитно-образовната работа на наставникот, учениците ќе се образуваат и ќе се оспособуваат според реалните потреби на пазарот на трудот, а тоа би овозможило и нивно побрзо вработување.

Менторот треба да:

- го запознае наставникот со непосредното работно опкружување за кое се образуваат идните кадри, организацијата на работата и работниот процес и условите за работа кај работодавачот;
- го информира наставникот за потребите од современи знаења на пазарот на работна сила;
- ги пренесува знаењата и искуствата од работниот процес или услуга;

- им дава поддршка на учесниците при стекнување знаења и вештини за работа со новите технологии;
- дава предлози за воведување нови содржини во наставните програми;
- предлага теми за подготовка на семинарски задачи, истражувачки задачи, иновациски проекти, за завршен испит или проектна задача за училишна или државна матура;
- соработува со наставниците во правец на зајакнување на соработката меѓу училиштата и компанијата.

По завршување на седумте подрачја од стручно-дидактичката обука, менторот ќе биде оспособен да изработува семинарска задача со план за остварување на целите од Програмата за практична обука на учениците/учесниците кај работодавачот. Изработениот план ќе претставува основа за следење, водење низ процесот и оценување на постигањата на ученикот/учесникот на практична обука кај работодавачот.

Со денот на усвојувањето на овој Стандард за стручен и друг кадар за спроведување практична обука кај работодавачите, престанува да важи Стандардот за стручен и друг кадар за спроведување практична обука кај работодавачите бр. 07/583/1 од 9.6.2014 година.

Директор,
Ajshe Selmani

(Лого Комора)

(Лого ЦСОО)

Бр. _____

Од _____ година

СЕРТИФИКАТ

за успешно завршена обука за стручен и друг кадар за спроведување практична обука
кај работодавач
на

(име, татково име, презиме)

Содржина на обуката:

- Образовен систем, регулативи и одговорности на учесниците во обуката;
- Работа со ученици/учесници од различна етничка/културна припадност и ученици/учесници со попреченост;
- Комуникација меѓу учениците/учесниците во обуката;
- Планирање и остварување на целите од Програмите за практична обука;
- Следење, евидентирање и оценување на учениците/учесниците;
- Безбедно работно место и безбедна работна средина;
- Обука на наставниците по стручно-теоретските предмети и практичната обука кај работодавач.

Обуката се спроведе во период од _____ до _____.

_____ М.П.

Комора
Овластено лице

М.П. _____

Центар за стручно образование
и обука - Скопје
Директор